

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут економіки

(інститут)

Фінансово-економічний факультет

(факультет)

Кафедра туризму та економіки підприємства

(повна назва)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня бакалавра

(бакалавра, магістра)

студентки **Горбатюк Наталії Анатоліївни**

(П І Б)

академічної групи **242-20-1**

(шифр)

спеціальності **242 Туризм**

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою **«Туризм»**

(офіційна назва)

на тему «Інноваційний розвиток музеїв Дніпропетровського регіону»

(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Бондаренко Л.А.			
розділів:				
1. Аналітичний	Бондаренко Л.А.			
2. Проектний	Бондаренко Л.А.			
Рецензент				
Нормоконтролер	Безугла Л.С.			

Дніпро
2024

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри туризму та
економіки підприємства
_____ Людмила БЕЗУГЛЯ
« ____ » _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня бакалавра

студентці Горбатюк Н.А. академічної групи 242-20-1

спеціальності 242 Туризм

за освітньо-професійною програмою «Туризм»

на тему «Інноваційний розвиток музеїв Дніпропетровського регіону»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 31.05.2024 р. № 515-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
Аналітичний	Оцінка сучасного розвитку музеїв України та Дніпропетровського регіону	12.06.2024 р.
Проектний	Напрями підвищення інноваційного розвитку музеїв Дніпропетровського регіону	25.06.2024 р.
Оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра		28.06.2024 р.

Завдання видано _____

Бондаренко Л. А.

Дата видачі 27.05.2024 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 01.07.2024 р.

Прийнято до виконання _____

Горбатюк Н. А.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ОЦІНКА СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ МУЗЕЇВ УКРАЇНИ ТА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	7
1.1 Аналіз сучасного розвитку музеїв України та Дніпропетровської області	7
1.2 Загальна характеристика комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради	25
1.3 PEST та SWOT аналіз діяльності комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради	37
РОЗДІЛ 2. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МУЗЕЇВ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО РЕГІОНУ	45
2.1 Рекомендації стосовно подальшої стратегії розвитку комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради	45
2.2 Розробка культурно-просвітницького заходу на базі комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради	52
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ВСТУП

Актуальність. У наш час, розвиток музейної справи, відіграє одну з ключових ролей у формуванні культурної ідентичності та сприяє появі національної свідомості. Через вдалу побудову напряму діяльності музею, кваліфікацію працівників, інноваційність методів подання інформації, історично цінні експонати, здійснюється та покращується ефективність роботи музею та його здатність до надання інформації.

Розробка вдалих культурних програм, вибір ефективних засобів комунікації, застосування соціальних мереж, співпраця з іншими культурними установами – здійснюють безпосередній вплив на активність аудиторії.

Для вдалого отримання прибутку в музейних установах, мають здійснюватися різнопланові заходи, не обмежуючись лише оглядовими екскурсіями, але максимізуючи зусилля для організації тематичних заходів, культурно-просвітницької роботи, освітніх програм, виставок, створення відео-контенту, активного ведення сторінок в соціальних мережах. Для цього варто розробляти стратегію, яка допоможе вивести музей на новий рівень та втілити інноваційні засоби просування послуг в реальність.

Активне впровадження інновацій є дуже важливим етапом для культурного росту музею, зокрема застосування віртуальних екскурсій, інформаційних панелей, Q-кодів та інших новітніх засобів, надасть змогу відрізнитися від решти культурних установ та бути різноплановими в своїй діяльності. Даними впровадженням, крім співробітників музею та керівника, мають цікавитися органи державної влади, які повинні забезпечувати та допомагати музею здійснювати культурно-просвітницьку роботу, при цьому керуючись, Національною музейною політикою, яка регламентує допомогу у вирішенні музейних справ.

Метою дослідження є удосконалення інноваційного розвитку музеїв Дніпропетровського регіону, а також розробка практичних заходів для впровадження.

Для виконання мети поставлені та вирішені завдання:

- аналіз сучасного розвитку музеїв України та Дніпропетровського регіону;
- обґрунтування загальної організаційної характеристики комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради;
- проведення PEST та SWOT аналізу діяльності комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради;
- розробка рекомендацій щодо стратегії розвитку комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради;
- розробка культурно-просвітницького заходу на базі комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради.

Об'єктом дослідження є процес підвищення інноваційного розвитку музеїв Дніпропетровського регіону.

Предметом дослідження є сукупність положень щодо удосконалення інноваційного розвитку музеїв Дніпропетровського регіону.

Методи дослідження. Для вирішення визначених завдань та досягнення поставленої мети використовувався комплекс методів дослідження, зокрема: схематичний методи, аналітичний, методи стратегічного аналізу (SWOT-аналіз) та методи галузевого аналізу (PEST-аналіз). При аналізі літературних джерел було використано методи теоретичного узагальнення, порівняння та аналогії.

Апробація результатів. Основні положення роботи і результати досліджень доповідались і були оприлюднені у Інтернет-конференції «Майбутнє збереження історичної спадщини та розвитку культурного туризму: Україна-Європа» яка проходила 9 травня 2024 р. у м. Львів. за темою «Культурний та етнічний туризм Дніпропетровщини як інструмент підвищення туристичної привабливості регіону» та фаховій статті у журналі «Економіка та суспільство. 2024. № 63 за темою «Глемпінг-туризм як перспективний розвиток для регіональної індустрії гостинності».

Практична цінність роботи полягає в розробці програми розвитку та культурно-просвітницького заходу для комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради.

Наукові публікації в сфері музеєзнавчої діяльності як необхідної складової розвитку культурного середовища, а також ефективного провадження туристичної діяльності проводили українські та зарубіжні вчені, серед яких: Л. С. Безугла, Л. А. Бондаренко, М. В. Белобородова, Т. В. Герасименко, Ю. С. Борисенко, Д. М. Волощук, К. І. Маліношевська, О. І. Гудзь та інші.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота містить вступ, два розділи, загальні висновки та пропозиції. Список використаних джерел нараховує 27 найменувань. Зміст роботи викладено на 51 сторінці комп'ютерного тексту, містить 9 таблиць та 24 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ОЦІНКА СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ МУЗЕЇВ УКРАЇНИ ТА ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Аналіз сучасного розвитку музеїв України та Дніпропетровської області

Розробка аналізу розвитку музеїв України та Дніпропетровської області займає значну частину у здійсненні туристичної діяльності, освіти та культурі. Раніше діяльність музеїв передбачала лише збереження та показ цінних експонатів, тоді як сьогодні вони використовуються як місця, де активно впроваджуються інноваційні технології, інтерактивні методи подання інформації, освітні платформи тощо.

Дані впровадження привертають увагу не лише місцевого населення, а й іноземних туристів, оскільки таким чином презентують рівень інноваційного зростання музеїв, в поєднанні з новими технологіями, що полегшує сприйняття інформації.

Музейна діяльність різнопланова, вона здійснює безпосередній вплив на підсвідомість людини через поширення знань щодо культури, освіти, науки, історії та інших галузей.

В Україні музеї переважно займаються відродженням національної ідентичності, дослідженням історії, національних традицій, мистецтва, релігії, етносу та тих елементів, що були невід'ємною частиною української культури [17, с. 36-41].

Після розпаду СРСР, музеї, які містили елементи комуністичного режиму, були закриті або змінили склад експозиційного наповнення, лише один тип музеїв до цих пір існує – музеї Другої Світової війни, але з більшим напрямом показу експонатів, що були задіяні до подій війни на території України з інформацією, яка була недоступна раніше.

Після проголошення незалежності України динаміка росту кількості музеїв значно підвищилася. На рисунку 1.1 представлені етапи стрімкого зростання музейних закладів в Україні [2, с. 172-177].

Рисунок 1.1 – Етапи зростання музейних закладів в Україні

Джерело: складено автором за [2]

Перший етап (1991-1995 рр.) – пов'язаний зі збільшенням поглядів суспільства на демократію, звільненням від ідеологічних обмежень, прагненням народу до самоідентифікації та самовизначення. Саме у цей період відкривається багато музеїв національного призначення, ті хто не мав місця у період комуністичного режиму. Відбувається масове скорочення об'єктів матеріального та нематеріального виробництва, кількість музейних установ зростає.

Найбільший абсолютний приріст кількості музеїв спостерігається у східних та центральних областях, що зазнавали значного ідеологічного тиску

у радянський період – Запорізькій, Донецькій, Луганській, Черкаській, Кіровоградській, Вінницькій.

Другий етап (2006-2010 рр.) – наслідок послідовної ефективної державної політики В. Ющенка щодо музейного будівництва. Впродовж періоду кількість музейних установ зростає на 109 одиниць. Завдяки надходженню бюджетних ресурсів максимальний абсолютний приріст музеїв мали території з унікальними ресурсами на різних куточках України, зокрема, Автономна Республіка Крим, Дніпропетровська, Харківська, Житомирська, Хмельницька, Львівська, Тернопільська області, м. Київ.

В період 2011 – 2024 років, темп музейного будівництва зменшився, значний вплив на це здійснили військові дії на території України.

У наш час на території України функціонує близько 5 000 музейних установ, серед яких 35% займають історичні, 34% - комплексні, 14% - мистецькі та художні, 10% - літературні, 7% - природничі та галузеві. Особливо цінними нерухомими пам'ятками, що внесені до Державного реєстру є національні історико-культурні заповідники [11].

Історико-культурним заповідником називається культурно-освітня та наукова установа створена для охорони та раціонального використання пам'яток. В Україні такими заповідниками є:

- Національний заповідник «Софія Київська» (включений до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО);
- Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник (включений до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО);
- Національний заповідник «Херсонес Таврійський»;
- Національний заповідник «Хортиця»;
- Національний заповідник «Давній Галич»;
- Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»;
- Національний музей-заповідник українського гончарства в селі міського типу Опішні;

- Національний історико-меморіальний заповідник «Поле Берестецької битви»;
- Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець»;
- Національний історико-культурний заповідник «Чигирин»;
- Шевченківський національний заповідник у м. Каневі.

Розглядаючи роботу історико-культурних заповідників, варто звернути увагу на нормативні документи, якими керується діяльність музеїв та заповідників в Україні. Одним з них є прийнятий Верховною Радою України Закон «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 року, що регламентує правові основи діяльності історико-культурних заповідників. Також важливими є Закони України: «Про охорону культурної спадщини», «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини»». Постанови Кабінету Міністрів: «Про занесення пам'яток історії, монументального мистецтва та археології національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України», «Про утворення Державної служби охорони культурної спадщини» та інші.

В Україні переважають музеї історичного, які почали виникати за часів панування Російської імперії та комплексного профілів. Найменша частка музеїв припадає на природничий та галузевий профілі, оскільки питанню їх створення не приділялося значної уваги за радянських часів, а в умовах незалежності, більший акцент був притаманний відновленню історичних та культурних надбань.

Крім комплексу історичних пам'яток, Україна володіє значним природним потенціалом, який притаманний експозиціям просто неба.

Музеї галузевого профілю сформувалися в індустріальних районах України. Їх виникнення пов'язане з реформуванням колишніх виставок, які представляли досягнення народного господарства, а також з перетворенням складів та фондів окремих промислових підприємств на музейні заклади.

У кожній області через особливості формування культурних особливостей, історичного осередку, економічної ситуації, умов розселення, а

також рівня підтримки функціонування музеїв державою та іншими суб'єктами господарювання, кількість музеїв різниться, які мають більш різні позиції при аналізі регіонів [19, с. 7-10].

Головним показником, який характеризує ефективність діяльності музеїв є кількість відвідувань впродовж календарного року. Аналізуючи темпи відвідуваності музеїв України, найвищим попитом користуються міста з найбільшою кількістю музейних установ, це: місто Київ, Львівська, Чернігівська, Полтавська, Тернопільська, Черкаська області. Тоді як найнижчу відвідуваність мають області з меншою кількістю музеїв та невисоким рівнем забезпеченості населення – Житомирська, Миколаївська, Херсонська, Сумська, Донецька, Луганська області.

Значна кількість населення областей України необізнана щодо національної приналежності, етнічності, історії, культури країни через недостатню кількість музеїв, через що виховання громадян негативно позначається на національній свідомості [12, с. 77-81].

Головними завданнями музейних установ є:

1. Збереження культурної спадщини: колекціонування, збереження, реставрація елементів історії, культури, архітектури, мистецтва тощо;
2. забезпечення освітньої діяльності: освітні програми, лекції, семінари, майстер-класи;
3. проведення науково-дослідної роботи: наукові дослідження, наукові публікації та статті;
4. організація експозиційної діяльності: створення та оновлення виставок та експозицій;
5. інші завдання спрямовані на збереження, вивчення та популяризацію культурної спадщини, а також забезпечення активної участі суспільства у культурному житті міста через різноманітні музейні програми та заходи.

Відвідування музеїв у наш час важливо для саморозвитку. Отримуючи знання з історії, можна посприяти збереженню культурної спадщини, завдяки формуванню зв'язку з минулим. Діяльність музеїв сприяє культурному

піднесенню, розвитку, інтерактивним розвагам, а також моральному відпочинку, тоді як відвідувачі підтримуючи місцеві ініціативи, сприяють підвищенню розвитку регіону та місцевої економіки.

На рисунку 1.2 вказана загальна частка відвідуваності музеїв України у 2019, 2020, 2023 роках.

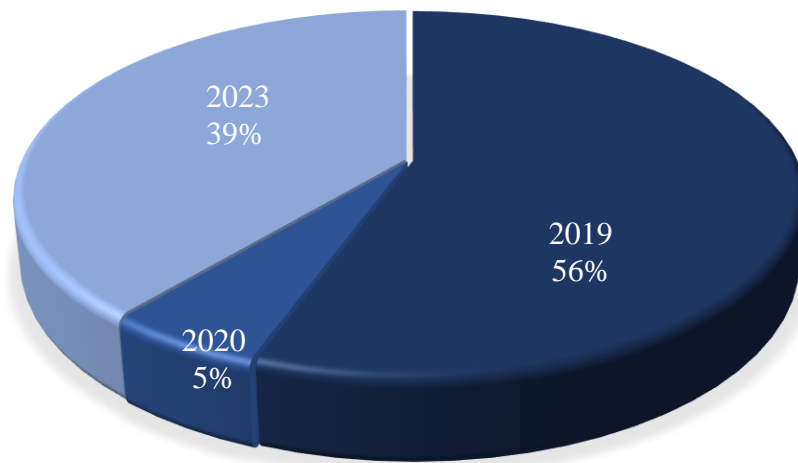

Рисунок 1.2 – Загальна частка відвідуваності музеїв України у 2019, 2020, 2023 роках

Джерело: сформовано автором

У 2019 році кількість відвідувачів музеїв України становила близько 3 млн. 500 тис. осіб (56 %). У 2020 році через пандемію рівень відвідуваності музеїв значно зменшився, тоді кількість осіб, яка завітала до музею становила близько 500 000 тис. (5 %), в порівнянні з 2019 роком на 51 % менше. У 2023 році темпи відвідуваності музеїв зросли та становили близько 3 млн. 500 тис. осіб (39 %).

Україна має достатню кількість цікавих та інтерактивних музеїв, серед них особливу увагу можна приділити наступним:

1. Арсенал. Розташований у Львові, в будівлі Міського арсеналу, що є пам'яткою архітектури XVI століття. Відкриття музею 18 травня 1981 року

було на правах відділу Львівського історичного музею. В музеї представлені зразки старовинної зброї з більш ніж 30 країн світу. Експозиція представлена за хронологічно-тематичним принципом з врахуванням виду та місця виготовлення зброї. Також є колекція ручної вогнепальної зброї з майстерень країн Заходу і Сходу. На рисунку 1.3 представлена експозиція музею Арсенал.

Рисунок 1.3 – Музей Арсенал, м. Львів

Джерело: сформовано автором на основі джерела [3]

2. Музейний комплекс на острові Хортиця. Розташований в Запорізькій області. Тут піднімаються на земну поверхню граніти, вік яких перевищує 2,5 мільярда років, знаходяться кургани – ровесники єгипетських пірамід і стародавні храми – кромлехи. Головною метою його функціонування є відтворення образу козацької столиці та атмосферу тих часів. Тут зібрані елементи архітектури, культури, побуту і життя запорозьких козаків. Довкола комплексу споруджені захисні фортифікаційні укріплення. В центрі комплексу знаходиться центральна площа – Майдан, центром якої є діюча церква – січовий храм Покрови Богородиці. На території комплексу можна побачити козацькі гармати, вози і інші предмети побуту та життя козаків, зразок помешкання в яких проживали пращури та уявити себе частиною вікової історії. Крім цього, у комплексі проводяться різні види розваг: стрільба з лука, катання на конях, акторська майстерність та інші.

На рисунку 1.4 представлена експозиція музейного комплексу на острові Хортиця.

Рисунок 1.4 – Музейний комплекс на острові Хортиця, м. Запоріжжя

Джерело: сформовано автором на основі джерела [4]

3. Національний художній музей України. Розташований в місті Київ та має найбільш розгалужене зібрання українського мистецтва у світі. Колекція музею нараховує понад 40 тисяч експонатів, серед яких шедеври українського іконопису, живопису, скульптури, графіки, медіа, а також елементів сучасного мистецтва, що охоплює періоди від XII століття до сьогодення. Музей заснований українською інтелігенцією та промисловцями-меценатами наприкінці XIX століття як перший загальнодоступний музей у Києві. На рисунку 1.3 представлена експозиція музею Арсенал. На рисунку 1.5 представлена експозиція національного художнього музею.

Рисунок 1.5 – Національний художній музей, м. Київ

Джерело: сформовано автором на основі джерела [5]

4. Victoria Museum. Розташований в місті Київ, є приватним музеєм історичного костюму та стилю, присвячений міській європейській моді 1830-1920 років. Заснований Вікторією Лисенко в 2017 році та розташований в історичному будинку кінця 19-го століття. Музей має 7 демонстраційних залів, розташованих на двох поверхах. У «Victoria Museum» представлена постійно діюча експозиція костюмів з регулярним тематичним оновленням. Приватна колекція музею містить близько 100 автентичних чоловічих та жіночих костюмів, а також понад 800 експонатів, що визначають стиль й атмосферу дореволюційного періоду. На рисунку 1.6 представлена експозиція музею Victoria Museum.

Рисунок 1.6 – Музей Victoria Museum, м. Київ

Джерело: сформовано автором на основі джерела [6]

Проводячи аналіз музеїв України варто зазначити, що вони мають унікальні колекції, які представлені у формі археологічних знахідок, історичних артефактів, творів мистецтва, а також етнографічних матеріалів. Багато музеїв завдяки роботі висококваліфікованого персоналу, який займається науковими дослідженнями, реставрацією та консервацією експонатів, мають змогу отримувати інформацію, зберігати та поширювати її серед населення підвищуючи культурні надбання громадян.

Для активної діяльності музеїв необхідне фінансування, на жаль, багато музеїв страждають від нестачі фінансових ресурсів, брак яких впливає на

обмеження розвитку музеїв, експонатних надбань, а також проведення наукових досліджень.

Для покращення роботи музейних установ пропонується створення віртуальних турів, онлайн-експозицій, цифрових архівів, нововведення яких сприятиме залученню аудиторії та підвищенню доступності до музейних колекцій онлайн.

Гарною можливістю для музеїв є залучення до міжнародних грантів, а також співпраця з іноземними музеями, що дозволяє знаходити ефективні джерела фінансування. Значному відсотку відвідуваності музеїв сприяє туризм, адже саме туристичні агенства залучають туристів до відвідування музейних установ збільшуючи дохід установи.

Музеї можуть стикатися з непередбачуваними подіями, що мають вплив на роботу установи, серед яких: політична та економічна ситуація, погіршення якої негативно впливає на фінансування музеїв, їхню здатність залучати іноземні інвестиції, а також природні катастрофи, війни та інші надзвичайні ситуації, що можуть становити загрозу для збереження музейних колекцій. Саме тому, Міжнародна рада музеїв (ICOM) та Міністерство культури та інформаційної політики України оприлюднили надзвичайний Червоний список культурних об'єктів, які знаходяться у небезпеці. Після оголошення списку було досліджено об'єкти, які необхідно взяти під охорону. До опублікованого Червоного списку включено 53 типи об'єктів, що належать до семи категорій – археологія, книги та рукописи, нумізматики, народне мистецтво, релігійне, прикладне та образотворче мистецтво. Це культурні цінності, які через повномасштабне вторгнення опинилися під загрозою розкрадання, пограбування та незаконного вивезення, тому таким важливим для українців залишається питання збереження, відтворення та популяризації національної культурної спадщини.

Діяльність музеїв європейського спрямування відрізняється від українського через менталітет жителів, а також мети роботи установ, як приміщень для зберігання культурної спадщини, центрів освіти та культури,

місць інтелектуального розвитку особистості. На рисунку 1.6 позначені функції музейних установ України.

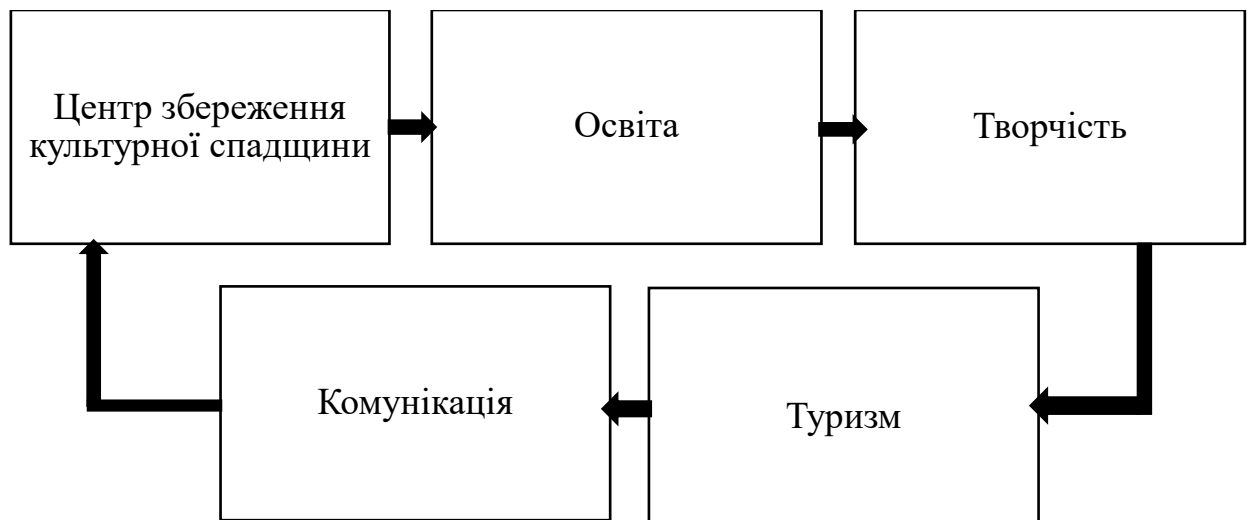

Рисунок 1.7 – Функції музейних установ України

Джерело: складено автором

Кожен елемент рисунку 1.6 має певну функцію та відповідає за певний сектор надання послуг:

1. Центр збереження культурної спадщини: функція місць, де зберігають історико-культурні об'єкти. Створення таких центрів дозволяє різним етнічним групам покращувати комунікацію.

2. Освіта: функція вивчення туристів з історією, мистецтвом, наукою, через виставки та експозиції, майстер-класи, лекції та сприяють розвитку критичного мислення та культурного надбання відвідувачів.

3. Творчість: функція навчання представників творчих професій, художників, дизайнерів, письменників, винахідників, через спостереження людського вираження у картинах, писемних джерелах, наукових працях, мистецьких творів для розробки власних ідей.

4. Комунікація: функція місця спілкування людей різних соціальних, етнічних, культурних, вікових груп, підтримка досягнення взаєморозуміння між ними.

5. Туризм: функція джерела надходжень через вагомі туристичні атракції, залучаючи відвідувачів з різних куточків світу, тим самим стимулюючи економічний розвиток країни та розвиток музейної діяльності з суміжними до неї галузями.

Дніпропетровська область славиться своїми музеями, неординарними експозиційними підходами та історією заснування. Музеї регіону є важливими туристичними об'єктами. Вони приваблюють туристів з різних куточків України та з-за кордону, сприяючи розвитку місцевого туризму та економіки [18].

Багато музеїв використовують сучасні технології для створення інтерактивних експозицій та проведення віртуальних турів. Це робить відвідування музеїв більш цікавим та доступним для широкої аудиторії.

На прикладі Національного історичного музею ім. Д. І. Яворницького, Аерокосмічного музею, технічного музею ретро-автомобілів «Машина часу» та музею українського живопису розглянуто інноваційний розвиток музеїв Дніпропетровського регіону.

1. Національний історичний музей ім. Д. І. Яворницького. Заснований в 1849 році. Це один з найстаріших і найбільших музеїв України. Є пам'яткою архітектури національного значення. Сучасний вигляд будівлі музею було побудовано в 1905 році. З 1940 року музей носить ім'я Д. І. Яворницького, директором якого він був. У фондах музею зберігається понад 250 000 музейних предметів. Серед них археологічні пам'ятники, реліквії запорізького козацтва, стародруки XVI-XVII ст., раритетні видання XVIII ст. - початку XX ст., культова колекція, порцеляна, годинники, меблі, зброя і багато інших пам'ятників історії і культури.

Гордістю музею є найбільша в Україні колекція кам'яних баб. 102 статуї, серед яких експонати, аналогів яким немає в жодному європейському музеї. Зокрема, Керносівський ідол (3 тисячоліття до н.е.), оригінальні скіфські статуї VI-IV ст. до н.е. та половецькі статуї «кам'яні баби» (від тюркського

баба – пращур) (XII-XIII ст.). Науковці до цього часу сперечаються, кому присвячені ці скульптури: людям чи богам. Вік колекції – більше 150 років.

На рисунку 1.8 представлена експозиція Національного історичного музею ім. Д. І. Яворницького.

Рисунок 1.8 – Національний історичний музей ім. Д. І. Яворницького
Джерело: сформовано автором на основі джерела [7]

2. Аерокосмічний музей. Національний центр аерокосмічної освіти молоді у Дніпрі був заснований в 1996 році. На його базі створено єдиний в Україні музей, де експонують ракетно-космічну техніку. Музей представляє експозиції, присвячені історії ракетно-космічної техніки, зокрема, досягненням КБ «Південне» та Південмашу. Тут можна побачити моделі ракет, космічних апаратів та інших експонатів.

Експозиція складається з двох розділів: виставки зразків ракет, космічних апаратів. Окремо розташовані експозиції, присвячені відомим ракетобудівникам – Олександрову Макарову та Михайлу Янгелю. Частина експозиції розташована на оглядовому майданчику – це справжні космічні станції, штучні супутники, ракети.

В музеї зберігаються унікальні історичні документи, фотографії та креслення, які ілюструють розвиток аерокосмічної галузі в Україні. Вони надають відвідувачам можливість дізнатися більше про ключові етапи

створення та запуску космічних апаратів, також музей активно використовує сучасні технології для створення інтерактивних експозицій.

На рисунку 1.9 представлена експозиція Аерокосмічного музею.

Рисунок 1.9 – Аерокосмічний музей

Джерело: сформовано автором на основі джерела [8]

3. Технічний музей ретро-автомобілів «Машина часу». Працює з 2014 року. Налічує близько 15 000 експонатів, невелика частина яких представлена в музейній експозиції, що постійно оновлюється. Основну колекцію музею складають автомобілі, мотоцикли, трактори та літаки - понад 100 одиниць, з них близько 60 перебувають у постійній експозиції. Найстаріший експонат в колекції – автомобіль BMW-321, 1948 року випуску.

Допоміжна експозиція – предмети побуту: меблі, електротовари, кухонне приладдя, сувеніри, іграшки та інші речі 50-80х років минулого століття. Музей «Машини часу» представляє три найцікавіших та унікальних експоната, які є єдиними у світі! Два з них виготовлені дніпровськими винахідниками І. Лосем, який створив компактний міський автомобіль «Лосенок» та А. Філіппенко, який створив садову залізницю з діючим макетом паровозу! Третій експонат зконструйований на заводі «Авто ЗАЗ», як «Перспективний Запорожець», але до серійного виробництва не потрапив.

На рисунку 1.10 представлена експозиція технічного музею ретро-автомобілів «Машина часу».

Рисунок 1.10 – Технічний музей ретро-автомобілів «Машина часу»

Джерело: сформовано автором на основі джерела [9]

4. Музей українського живопису. Приватний музей образотворчого мистецтва з колекцією у понад 3 000 творів живопису, графіки, скульптури та емальєрного мистецтва. Окрім постійної експозиції, де представлені роботи українських, переважно дніпровських, художників, музей регулярно представляє тимчасові тематичні виставки.

Музей засновано у 2013 році дніпровським бізнесменом та колекціонером Олегом Наумовим, основу експозиції склали твори художників Дніпра з його колекції. Початковим завданням музею було ознайомлення з різноманітними дніпропетровської художньої школи, проте на цьому діяльність не обмежилася – вже невдовзі після відкриття у музеї почали проводитися виставки митців з інших регіонів України та світу.

Наприклад, виставки робіт Матвія Вайсберга, японської гравюри, гравюр Альбрехта Дюрера, тощо. Кістяк колекції Музею українського живопису – роботи художників, що жили чи працювали на території Придніпров'я. Це твори другої половини ХХ – початку ХХІ століть, зокрема

роботи Георгія Чернявського, Михайла Кокіна, Миколи Родзіна, Анатолія Ткача, Миколи Боровського, Володимира Жугана, Андрія Потапенка та інших.

На рисунку 1.11 представлена експозиція музею українського живопису.

Рисунок 1.11 – Музей українського живопису

Джерело: сформовано автором на основі джерела [10]

Дані музеї не лише зберігають важливі артефакти, але й надають можливість відвідувачам дізнатися більше про історію та культурну спадщину міста та країни в цілому.

Музеї Дніпропетровської області є важливими центрами збереження культурної, історичної та наукової спадщини України. Вони виконують ключову роль у освітній та культурній діяльності, залучаючи широку аудиторію до вивчення та збереження національних цінностей.

Завдяки різноманітним експозиціям та сучасним технологіям, музеї роблять культурну спадщину доступною та цікавою для відвідувачів різного віку та інтересів, сприяючи розвитку культурного туризму та освіченості суспільства.

На рисунку 1.12 показана різниця відвідуваності Національного історичного музею ім. Д. І. Яворницького, Аерокосмічного музею, технічного

музею ретро-автомобілів «Машина часу», а також музею українського живопису.

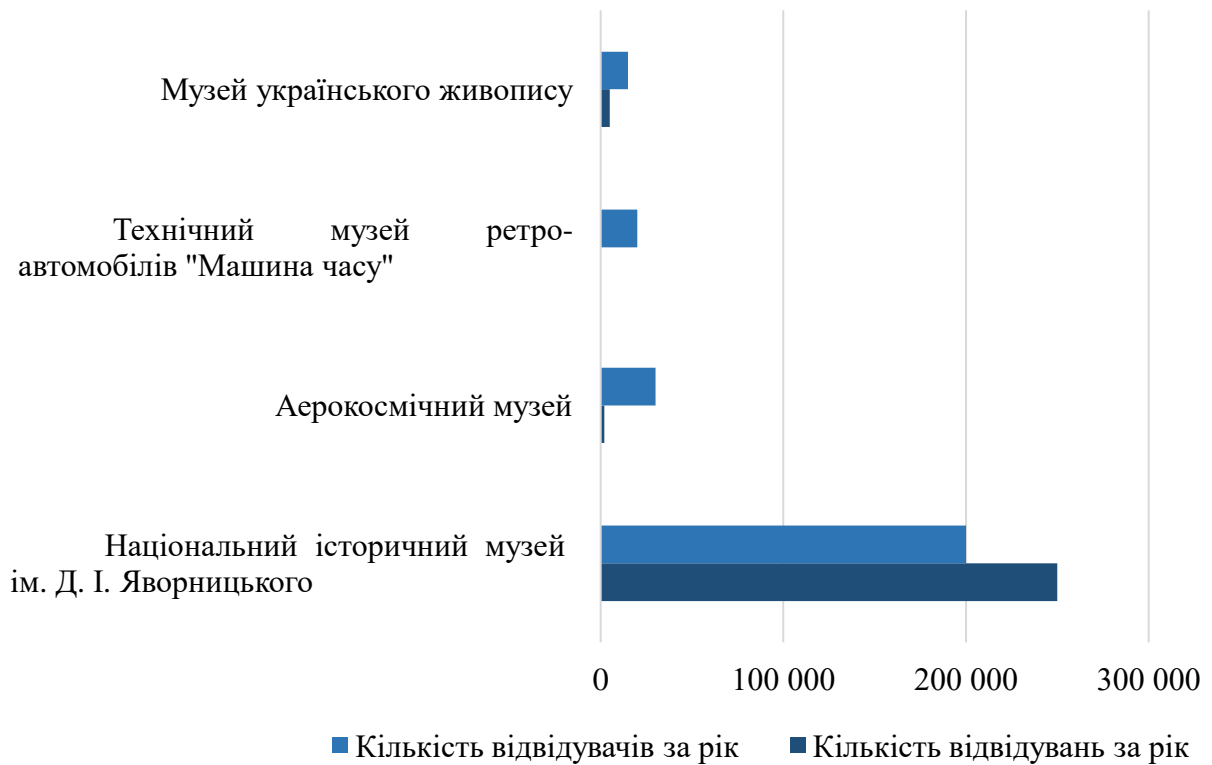

Рисунок 1.12 – Різниця відвідуваності музеїв міста Дніпро

Джерело: складено автором

Рейтинг відвідуваності музеїв свідчить про інтерес різних груп населення до різних аспектів історії та культури. Найбільш популярним є Дніпропетровський національний історичний музей імені Дмитра Яворницького, кожного року його відвідує близько 200 тис. осіб, що обумовлено його багатотою та різноманітною колекцією, яка охоплює довгу історію України.

Аерокосмічний музей за рік відвідує близько 30 тис. осіб, користується значною популярністю завдяки своїм унікальним експозиціям, присвяченим космічним досягненням, що викликає інтерес у широкій аудиторії.

Технічний музей ретро-автомобілів «Машина часу» привертає увагу автолюбителів та тих, хто цікавиться історією техніки, він приймає кожного

року близько 20 тис. осіб завдяки своїй різноманітній колекції ретро-автомобілів.

Музей українського живопису має меншу відвідуваність, що становить близько 15 тис. осіб, але залишається важливим культурним осередком, який популяризує українське мистецтво та підтримує сучасних художників.

Кожен з музеїв має свою унікальну аудиторію та важливу роль у збереженні і популяризації національної спадщини. Вони не лише демонструють багатство історії та культури, але й активно залучають відвідувачів до вивчення та розуміння минулого.

Аналізуючи сучасний стан розвитку музеїв України та Дніпропетровського області, варто зазначити, що відбувається поступова трансформація та перехід від застарілих форм подання інформації до більш сучасних. Це проявляється у впровадженні нових підходів до експозиційної роботи, використанні цифрових технологій та інтерактивних методів подання інформації. У таблиці 1.1 представлена порівняльна характеристика факторів розвитку музеїв Дніпропетровської області та України.

Таблиця 1.1 – Порівняльна характеристика факторів розвитку музеїв Дніпропетровської області та України

Фактор	Подібність	Відмінність	
		Дніпропетровська область	Україна
Культурна спадщина	Багата історична та культурна спадщина, яка представлена у фондах музеїв.	-	-
Наукові дослідження	Високоосвічені працівники, які займаються написанням наукових праць.	-	-
Видова різноманітність	Широкий спектр музеїв для різної цільової аудиторії.	-	-

Продовження табл. 1.1

Інфраструктура	-	Потреба ремонту приміщень в музейних установах.	Складна ситуація з модернізацією будівель, через історичні будівлі та обмеження до проведення ремонтів.
Фінансування	-	Низький рівень фінансування та брак коштів для розвитку музеїв.	Залучення значних фінансових ресурсів для утримання великих музейних колекцій та історичних будівель.
Конкуренція	Високий рівень конкуренції через значну кількість музеїв.	-	-

Джерело: складено автором

Музеї всієї країни мають спільні сильні сторони, такі як культурна спадщина та високий рівень наукових досліджень. Проте, українські музеї стикаються з більшими фінансовими труднощами та потребують значної модернізації інфраструктури, тоді як європейські – зіштовхуються з високими витратами на утримання установи та подоланням конкуренції за відвідуваність. Не зважаючи на це, необхідно докладати максимум зусиль для розвитку музеїв, реалізуючи можливості через цифровізацію, міжнародну співпрацю та туризм.

1.2. Загальна характеристика комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

Комунальне підприємство «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради є одним з провідних закладів, який популяризує та зберігає історичну спадщину міста. Музей займається дослідженням історії регіонів, організовує виставки, приймає участь у різноманітних культурних заходах та подіях. Робота установи присвячена вивченню та ознайомленню людей з історією міста.

Розташований музей за адресою: м. Дніпро, вулиця Воскресенська, 14.

Завдяки цікавій культурній діяльності, «Музей історії Дніпра» відіграє важливу роль у культурному житті міста та сприяє формуванню історичної свідомості у його мешканців та гостей. На рисунку 1.13 представлена емблема комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради.

Рисунок 1.13 – Емблема комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

Джерело: складено автором за [13]

Поглиблюючись в історію будівлі, яка раніше мала назву «Будинок губернатора» та є пам'яткою національного значення. З 1887 по 1917 роки тут розташовувалася офіційна резиденція губернаторів міста Катеринослав (назва міста Дніпро в 1802-1926 роках). Був зведений у першій половині 19 століття, ймовірно у 1830-1840 роках, як садиба майора Щербакова та оздоблена у неоготичному стилі. З 1850 року була в оренді у катеринославського англійського клубу, а у 1887 році викуплена для будинку Катеринославських губернаторів.

Події революції 1917 року перетворили будівлю на місце засідань Ради робітничих та солдатських депутатів Катеринослава, що у народі мав назву «катеринославський Смольний». З 1919 там розташовувався губернський виконавчий комітет, пізніше – Будинок учителя, з 1934 – будинок піонерів, з 1970-х – комітети Добровільного товариства сприяння армії, авіації і флоту.

У 1990-х «Приватбанк» придбав будівлю та провів капітальний ремонт, облаштувавши банківське відділення. З 2020 року тут розташовується «Музей

історії Дніпра», створення якого планувалося з 23 жовтня 2019 року, після утворення комунального підприємства «Музей історії Дніпра». Для цього розглядалися два варіанти приміщень: будинок колишньої міської ради (зараз Коледж культури) та будинок губернатора. Було обрано другий варіант. На рисунку 1.14 представлений сучасний вигляд музею.

Рисунок 1.14 – Будівля комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

Джерело: складено автором за [13]

У 2020 році почалося формування експозицій музею, в будівлі проведено ремонтні роботи. 15 травня 2021 року музей було відкрито для відвідувачів.

В експозиції музею використовуються інтерактивні технології, зокрема про історію міста можна дізнатися з мультимедійних інформаційних панелей та фільмів, що проєктуються на стіни зал. Крім цього, розроблена програма, де старі фотографії оживають, а історія відкривається по новому.

На рисунку 1.15 представлені функціональні експозиційні зони комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради.

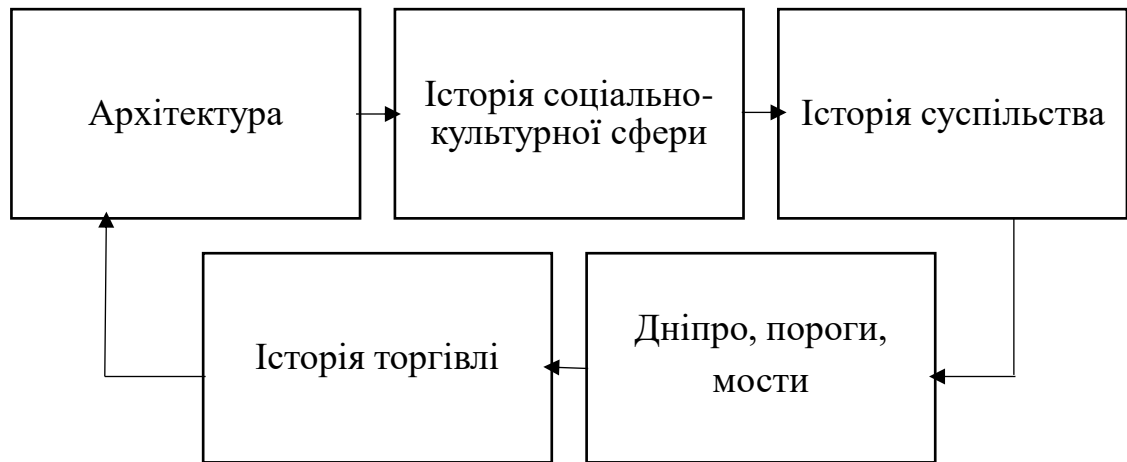

Рисунок 1. 15 – Експозиційні зони комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

Джерело: складено автором

Кожна експозиційна зона наповнена інформацією про історію міста та дає змогу відвідувачам повернутися в минулі часи. Характеристика функціональних зон має наступне пояснення:

1. Архітектура: місце показу обличчя міста, зокрема вигляд, будівлі, транспортні шляхи, оснащення. Зала присвячена етапам історичного розвитку забудови міста, шляхів сполучення, інфраструктури, архітектурним стилям, знаковим спорудам та видатним містянам. Тут представлені археологічні знахідки з Катеринослава-Кільченського, цегла, черепиця та кахлі, вироблені у Катеринославі з кінця XVIII – до початку XX ст., різноманітні документи про міську забудову та багато іншого. Зала оснащена інноваційними технологіями та мультимедійним обладнанням: аудіогідом який дозволяє прослухати екскурсію, проєкційними екранами для показу короткометражних фільмів: «Архітектурне обличчя міста», «Місто, якого не було?» та «Як зростало місто Дніпро» та інформаційною панеллю, яка дозволяє самостійно здійснити

пошук інформації, пов'язаної з історією архітектури Катеринослава-Дніпропетровська-Дніпра. На рисунку 1.16 представлена експозиційна зона кімнати «Архітектура».

Рисунок 1.16 – Фрагменти цегли м. Катеринослав

Джерело: складено автором за [13]

2. Історія соціально-культурної сфери: представляє рівень розвитку медицини, освіти та культури в місті, дає змогу уявити якими були дані сфери життя у період імперського правління та радянських часів, який розвиток мали у роки незалежності. Серед експонатів знаходяться унікальні видання та світлини, відеохроніка, старовинні музичні інструменти, атрибути шкільного життя, медичного обслуговування тощо.

Також представлена інтерактивна інсталяція «Інтер'єр міської вітальні 1960-х років», що дає змогу поринути в атмосферу культурного життя міста. У залі представлена інформація про найстаріші навчальні заклади, лікувальні відділення міста, аптеки, театри, кінотеатри; історії найвідоміших місцевих музикантів та легендарних лікарів; а також різноманітні знакові атрибути соціально-культурного життя міста.

Крім того, експозиція включає рідкісні фотографії та документи, які відображають розвиток міської інфраструктури та побуту мешканців у різні

епохи. Відвідувачі можуть ознайомитися з оригінальними артефактами, що відтворюють повсякденне життя містян, включаючи предмети побуту, одяг, іграшки та інші унікальні експонати. Особливу увагу приділено історії розвитку міського транспорту, включаючи перші трамваї та автобуси, що значно вплинули на життя та мобільність громадян.

Завдяки інтерактивним елементам, відвідувачі можуть не лише побачити, але й відчувати атмосферу минулих часів, взаємодіючи з експонатами, що дозволяє глибше зрозуміти культурні та соціальні зміни, які відбувалися у місті протягом десятиліть. На рисунку 1.17 представлена експозиційна зона кімнати «Історія соціально-культурної сфери».

Рисунок 1.17 – Елементи соціально-культурної сфери м. Катеринослава
Джерело: складено автором за [13]

3. Історія суспільства: зала поділяється на дві частини, де проводяться тимчасові виставки. Першою є виставка «Олександр Поль та його доба», вона розміщена у першій частині зали. Саме тут можна ознайомитися з біографією історичного діяча, який здійснив вагомий внесок у історію міста Дніпро, побачити артефакти з розкопок Дніпровської археологічної експедиції, які проходили в Севастопольському парку в 2020 році. Окремо представлена інформація про розкопки та «відпочинок» у Севастопольському парку в 1970–1980-х роках.

Інша виставка має назву «Творимо музей разом», вона представлена у другій частині зали та надає інформацію про дарувальників та колекціонерів музею, які надали «Музею історії Дніпра» предмети, які представлені у експозиційній залі, це предмети побутового характеру, предмети пов'язані з відомими подіями, музичні інструменти, прикраси, а також предмети, які використовувалися на в державних установах, також інформація про те, як можна стати частиною музейного життя та підтримати розвиток установи. На рисунку 1.18 представлена одна з експозиційних зон музею.

Рисунок. 1.18 – Експозиція в «Музеї історії Дніпра»

Джерело: складено автором за [13]

4. Історія торгівлі: присвячена історії торговельних відносин, зокрема ярмаркам, рынкам, крамницям, ресторанам, банкам, рекламі тощо. До уваги справжні ваги другої половини ХХ ст. Можна дізнатися про ціни на товари у різні періоди, а також скільки заробляли пересічні громадяни. У залі знаходяться: касовий апарат «National», речі з катеринославських крамниць, побутові вироби дніпропетровських заводів та інше. Крім того, експозиція включає унікальні зразки старовинних торговельних знаків та рекламних плакатів, що відображають розвиток маркетингу та комерційної комунікації. Відвідувачі можуть побачити оригінальні упаковки товарів, касові книжки та

банківські документи, які свідчать про фінансові операції минулих років. Такі експонати дозволяють відвідувачам доторкнутися до старовинних торговельних інструментів та приміряти на себе роль продавця або банкіра. На рисунку 1.19 представлена експозиційна зона кімнати «Історія торгівлі».

Рисунок 1.19 – Зала торгівлі в «Музеї історії Дніпра»

Джерело: складено автором за [13]

5. Дніпро, мости, пороги: через унікальний фільм, створений для МІД, можна дізнатися про різні епохи життя міста. Ознайомлюють про «Дерев'яний наплавний міст», «Старий міст», «Мерефо-Херсонського мосту», «Новий та Кайдацький», «Південний міст». На рисунку 1.20 представлена кімната для показу фільму: «Дніпро, мости, пороги».

Рисунок 1.20 – Показ фільму про мости м. Дніпро

Джерело: складено автором за [13]

Формування колекцій «Музею історії Дніпра» почалося з березня 2020 року. З того часу було накопичено близько 3 000 різних предметів, пов'язаних з існуванням міста. Частину артефактів (біля 300 одиниць) отримано під час археологічних розкопок Лазаревської церкви у Севастопольському парку, де були знайдені речі пов'язані з Олександром Полем. Суттєву частину колекцій зібрано самими містянами. Це піаніно початку ХХ ст., катеринославська цегла, зразки ліпнини, документи про освіту, хірургічні інструменти, радянські ваги з Озерки, тощо.

У колекціях музею знаходяться:

- побутові предмети, техніка, одяг та інші речі міського виробництва, а також ті, що побутовали у місті;
- документи і фотографії;
- книги та періодичні видання;
- атрибути шкільного та студентського життя;
- матеріали, що стосуються міського культурного життя, охорони здоров'я, побуту та дозвілля;
- архітектурні артефакти, археологічні знахідки;
- сувенірна та пам'ятна продукція, присвячена місту та багато іншого.

Крім проведення екскурсій музей займається організацією освітніх програм, організовує заходи «Майстерня шоколаду», «Українська вибійка», проводить тематичні виставки, лекції, майстер-класи та інші програми, спрямовані на різні вікові категорії.

«Музей історії Дніпра» є сучасним та інтерактивним культурним осередком, який постійно вдосконалюється, втілює нові ідеї популяризуючи історію міста. Його багаті експозиції, розташовані в кількох залах, пропонують відвідувачам захопливу подорож минулим. Музей оснащений сучасними інтерактивними елементами, які дозволяють краще пізнавати історичне минуле.

«Музей історії Дніпра» різноплановий, він зберігає та популяризує культурні надбання міста, демонструє їх через історичні та етнографічні матеріали. Для дітей створені можливості інтерактивного навчання.

У наш час музей є невід'ємною частиною існування суспільства, адже допомагає зберегти пам'ять про наші корені, минулі звичаї та майбутні досягнення.

Для ефективного функціонування музею необхідна чітка організаційна структура, яка є фундаментом успішної діяльності музею.

Організаційна структура музею – це ієрархічна система, що визначає порядок підпорядкування та взаємодії між різними підрозділами та посадовими особами. Дана структура визначає розподіл обов'язків між різними відділами та забезпечує чіткий взаємозв'язок у прийнятті рішень.

Головною метою організаційної структури є забезпечення та створення ефективних умов для зберігання, популяризації та дослідження історико-культурної спадщини.

Чіткий розподіл обов'язків забезпечує ефективну комунікацію між різними відділами та керівником, а також допомагає забезпечити належний рівень керівництва, ефективну комунікацію та координацію дій всіх працівників. Кожен відділ та посада в організаційній структурі має унікальну роль і функції, які сприяють досягненню загальних цілей музею.

Організаційна структура надає можливості для професійного розвитку та підвищення кваліфікації працівників, що є важливим аспектом для забезпечення високої якості роботи музею. Це: регулярне навчання, участь у конференціях та семінарах, обмін досвідом з іншими музеями та культурними установами.

Інтеграція сучасних технологій у роботу музею також є невід'ємною частиною організаційної структури, зокрема управління інформаційними системами, використання цифрових технологій для створення інтерактивних експозицій та віртуальних турів. Таким чином, організаційна структура музею є динамічною та гнучкою, що дає змогу адаптуватися до змін у суспільстві та

нових викликів часу. На рисунку 1.21 показана організаційна структура комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради.

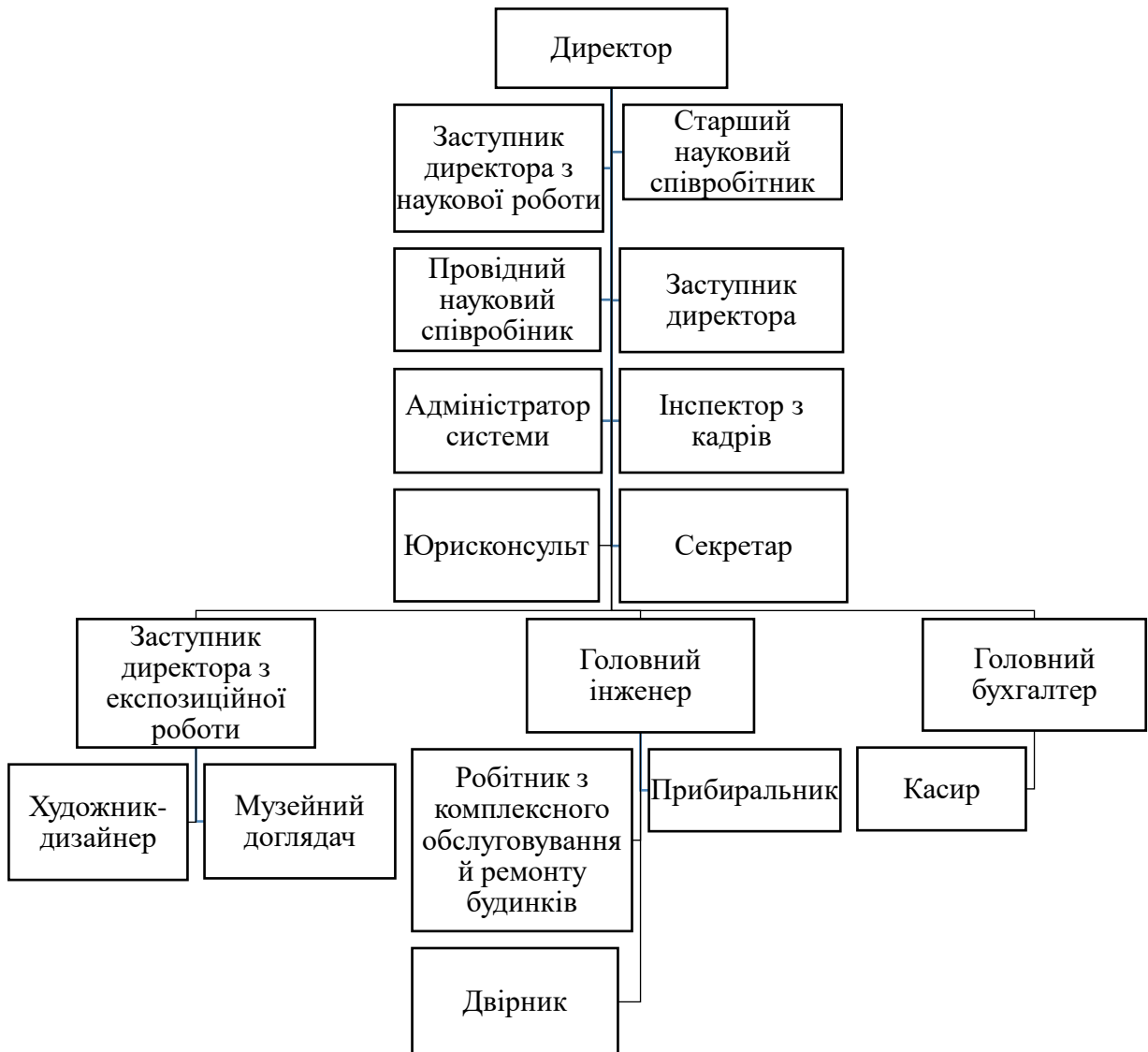

Рисунок 1.21 – Організаційна структура комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

Джерело: сформовано автором на основі джерела [13]

Директор – головна посада в музеї, якому підпорядковуються всі робітничі підрозділи. До основних підлеглих належать: заступник директора, заступник директора з експозиційної роботи, заступник директора з наукової роботи, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник,

адміністратор системи, інспектор з кадрів, юрисконсульт, секретар, головний інженер та головний бухгалтер.

Заступник директора з експозиційної роботи має у своєму підпорядкуванні художника-дизайнера та музейного доглядача.

Головний інженер – робітника з комплексного обслуговування й ремонту будинків, прибиральника та двірника.

Головний бухгалтер – касира.

Організаційна структура музею розроблена для того, щоб працівник міг виконувати розподілені обов'язки чітко та досягати поставлених музеєм цілей. Серед яких: збереження та популяризація культурних надбань, дослідження історичних фактів та написання наукових досліджень, забезпечення комфортних умов для відвідувачів, а також ефективне управління ресурсами музею. У таблиці 1.2 представлені роль та функції працівників комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради.

Таблиця 1.2 – Роль та функції працівників комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

Посада	Роль та функції
Директор	Загальне керівництво музеєм, стратегічне планування, прийняття ключових рішень, представлення музею на національному та міжнародному рівнях.
Заступник директора з наукової роботи	Координація наукових досліджень, організація наукових конференцій, забезпечення наукової точності експозицій.
Заступник директора з експозиційної роботи	Розробка та реалізація виставкових проєктів, контроль за оформленням експозицій, співпраця з художниками та дизайнерами.
Старший науковий співробітник	Проведення наукових досліджень, публікація наукових статей, участь у розробці виставкових проєктів.
Провідний науковий співробітник	Здійснення глибоких наукових досліджень, керівництво науковими програмами, підготовка наукових доповідей.
Заступник директора	Виконання адміністративних функцій, підтримка діяльності директора, координація роботи різних відділів музею.
Адміністратор системи	Управління інформаційними технологіями, забезпечення безперебійної роботи комп'ютерних систем та мереж, технічна підтримка співробітників.
Інспектор з кадрів	Ведення кадрового обліку, оформлення трудових договорів, контроль за дотриманням трудового законодавства.

Продовження табл. 1.2

Юрисконсульт	Надання правової підтримки, консультування з юридичних питань, підготовка юридичних документів.
Секретар	Організація документообігу, прийом відвідувачів, ведення ділового листування.
Головний інженер	Управління технічним обслуговуванням будівель, координація ремонтних робіт, забезпечення безпеки та комфорту в музеї.
Головний бухгалтер	Ведення фінансової документації, складання звітів, контроль за використанням бюджетних коштів.
Художник-дизайнер	Розробка візуального оформлення виставок, створення дизайну рекламних матеріалів, співпраця з експозиційним відділом.
Музейний наглядач	Забезпечення порядку в експозиційних залах, контроль за дотриманням правил відвідувачами, надання інформації про експонати.
Робітник з комплексного обслуговування й ремонту будинків	Виконання ремонтних робіт, підтримання технічного стану будівель, вирішення дрібних технічних проблем.
Двірник	Прибирання території музею, забезпечення чистоти та порядку на подвір'ї, утримання зелених насаджень.
Прибиральник	Прибирання внутрішніх приміщень музею, підтримання чистоти в експозиційних залах та офісних приміщеннях.
Касир	Продаж квитків, облік грошових коштів, надання інформації про послуги музею.

Джерело: створено автором

Організаційна структура музею стійка та потребує постійного вдосконалення. Кожна посада важлива, тому необхідно підтримувати взаємодію різних організаційних рівнів та створювати злагоджену систему роботи, завдяки якій музей може ефективно функціонувати, надавати відвідувачам високоякісні послуги та виконувати свою освітню місію.

1.3. PEST та SWOT аналіз діяльності комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

Поняття PEST та SWOT-аналізу визначаються як одні з основних елементів стратегічного планування, які допомагають підприємству визначити внутрішні та зовнішні фактори, які здійснюють безпосередній вплив на музей для прийняття раціональних рішень.

Ситуативний SWOT-аналіз є важливим інструментом стратегічного управління, який дозволяє підприємству виявити внутрішні сильні та слабкі сторони, а також зовнішні можливості та загрози, що можуть вплинути на діяльність. Внутрішні фактори показують унікальні переваги музею, які дозволяють відзначитися на ринку темпами росту та покращити розвиток музею. Ідентифікація слабких сторін сприяє виявленню факторів, які потребують заміни або покращення. При оцінці зовнішнього середовища виявляються можливості для подальшої діяльності музею, а також потенційні загрози з якими він може зіткнутися через зміни вподобань на ринку або діяльність конкурентів [14].

Умовні позначення символів використаних в таблиці 1.3:

- S (strengths) – сильні сторони.
- W (weaknesses) – слабкі сторони.
- O (opportunities) – можливості.
- T (threats) – загрози.

SWOT аналіз проводиться при:

- аналізі внутрішніх, зовнішніх аспектів, які впливають на об'єкт аналізу при розробці нової стратегії, бізнес-плану або продукту;
- аналізі позиції на ринку або сили конкурентів;
- оцінці переваг і недоліків певного варіанту або напрямку дій.

Завдяки проведенню аналізу визначаються пріоритетні напрями музею, приймаються необхідні рішення, здійснюється підготовка до можливих змін, визначаються переваги та недоліки.

Ситуативний SWOT-аналіз дає глибоке уявлення щодо внутрішніх сильних та слабких сторін, а також зовнішніх можливостей та загроз, що впливають на діяльність музею.

У таблиці 1.3 представлені сильні та слабкі сторони, можливості та загрози з якими може зіткнутися комунальне підприємство «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради.

Таблиця 1.3 – SWOT-аналіз діяльності комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Інноваційні експозиції 2. Освітньо-культурна діяльність 3. Багатий експонатний фонд 4. Привабливе місце розташування 5. Кваліфікований робочий персонал 6. У підпорядкуванні інші музеї 7. Співпраця з ДМР	1. Фінансові обмеження 2. Відсутність чітко розробленої стратегії 3. Недостатня реклама та маркетинг 4. Низька відвідуваність населення 5. Низький рівень заробітної плати 6. Незначна кількість персоналу 7. Низька активність у Інтернет-ресурсах
Можливості	Загрози
1. Розширення програмних заходів 2. Розширення партнерських відносин 3. Вихід на міжнародні позиції 4. Впровадження віртуальних екскурсій 5. Створення унікального продукту 6. Активне ведення соціальних мереж 7. Участь в грантах	1. Значний рівень конкуренції 2. Кризові ситуації 3. Високий рівень міграції 4. Зменшення інтересу суспільства 5. Військові дії в країні 6. Зменшення рейтингу музею 7. Зменшення надбань музейного фонду

Джерело: створено автором на основі джерела [20]

Складові аналізу оцінюються в балах від 1 до 5. У списку сильних сторін бали ставлять за таким принципом: «5» - якщо за цим фактором музей має найвищий рівень, «1» - найнижчий. Слабкі сторони оцінюються за таким самим принципом: «5» - музей за цим фактором слабкий, «1» - майже не властивий музею.

Після визначення даних пунктів необхідно оцінити наскільки важливим є кожен фактор для музею, для цього будується матриця SWOT – аналізу. Матрицею називається таблиця, яка використовується для оцінки сильних та слабких сторін, а також зовнішніх можливостей та загроз.

Співставлення сильних сторін до можливостей та загроз, а також слабких сторін до можливостей та загроз, вказує на здатність сильних сторін сприяти реалізації можливостей та перешкоджати слабким сторонам і навпаки.

На перетині рядків та стовпців ставиться оцінка значущості певної пари факторів. Найвищий рівень значущості оцінюється в «5» балів, найнижчий в «1».

У таблиці 1.4 представлена матриця SWOT-аналізу з урахуванням доцільності кожного фактору.

Таблиця 1.4 – Матриця SWOT-аналізу діяльності комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

		Сильні сторони							Слабкі сторони						
		S 1	S 2	S 3	S 4	S 5	S 6	S 7	W 1	W 2	W 3	W 4	W 5	W 6	W 7
Загрози	T1	5	4	5	4	4	1	5	1	5	3	5	3	3	3
	T2	1	2	1	1	1	3	3	5	5	1	1	2	1	1
	T3	1	1	1	5	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1
	T4	4	3	4	3	4	3	3	1	5	4	5	1	1	3
	T5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
	T6	3	3	5	3	5	5	5	1	5	4	5	3	2	3
	T7	3	2	3	1	3	5	5	3	4	3	3	1	1	3
Можливості	O1	4	5	5	3	3	5	5	5	5	3	4	3	4	1
	O2	3	4	3	1	3	3	5	3	4	2	4	2	2	3
	O3	3	3	4	1	2	3	4	3	3	3	3	2	1	1
	O4	5	4	3	1	3	4	3	5	4	4	4	3	1	1
	O5	4	4	3	3	5	3	3	5	4	2	3	4	2	1
	O6	3	3	3	3	4	2	3	1	1	5	1	1	2	4
	O7	4	3	3	1	3	1	1	3	1	1	1	2	1	1

Джерело: розраховано автором

Стратегічний аналіз дозволяє зрозуміти наскільки значними перевагами та недоліками є сильні та слабкі сторони, а також оцінити важливість загроз і можливостей.

Оцінка розраховується таким чином: сумуються всі вертикальні оцінки сильних та слабких сторін, а також горизонтальні: загроз та можливостей.

Після розрахунку оцінки кожного фактору сильних та слабких сторін, а також можливостей та загроз, складається висновок щодо рівня фактору в установі. Після проведення аналізу, музей чітко визначає власні переваги та До сильних сторін застосовується план зміцнення на довгостроковий термін, слабкі вимагатимуть переосмислення методів реалізації, а також зміни стратегії розвитку факторів.

У таблиці 1.5 представлені оцінки факторів сильних та слабких сторін, загроз та можливостей комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради.

Таблиця 1.5 – Оцінка сильних та слабких сторін, загроз та можливостей комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

Сильні сторони		Можливості	
Інноваційні експозиції	38	Розширення програмних заходів	55
Освітньо-культурна діяльність	40	Розширення партнерських відносин	42
Багатий експонатний фонд	41	Вихід на міжнародні позиції	36
Привабливе місце розташування	23	Впровадження віртуальних екскурсій	45
Кваліфікований робочий персонал	40	Створення унікального продукту	46
У підпорядкуванні інші музеї	38	Активне ведення соціальних мереж	36
Співпраця з ДМР	45	Участь в грантах	26
Слабкі сторони		Загрози	
Фінансові обмеження	36	Значний рівень конкуренції	51
Відсутність чітко розробленої стратегії	46	Кризові ситуації	28
Недостатня реклама та маркетинг	35	Високий рівень міграції	20
Низька відвідуваність населення	39	Зменшення інтересу суспільства	44
Низький рівень заробітної плати	26	Військові дії в країні	70
Незначна кількість персоналу	21	Зменшення рейтингу музею	52
Низька активність у Інтернет-ресурсах	25	Зменшення надбань музейного фонду	40

Джерело: розраховано автором

Згідно розрахунків SWOT-аналізу найбільш сильною є сторона – співпраця з Дніпровською міською радою, найбільшою слабкою – відсутність чітко розробленої стратегії.

Серед можливостей яка може бути перспективною є розширення програмних заходів. Найбільшою загрозою з якою може зіткнутися музей є військові дії в країні.

Іншим важливим аналізом діяльності музею є галузевий, який вказує на ключові етапи стратегічного планування будь-якого підприємства та дозволяє краще зрозуміти положення на ринку, ідентифікувати конкурентні переваги та можливості для подальшого розвитку, а також оцінити загрози, що безпосередньо впливають на успішність музею.

За допомогою галузевого аналізу досліджується динаміка розвитку музею та особливості сфери музеєзнавства, включаючи тенденції споживчого попиту, законодавство та інші фактори, що впливають на галузь.

PEST (STEP)-аналіз проводиться для виявлення: політичних, економічних, соціальних та технологічних факторів, що можуть впливати на діяльність організації; потенційних загроз та можливостей, що виникають унаслідок змін у макросередовищі; створення плану для адаптації до змін і використання виявлених можливостей для конкурентної переваги; вчасного виявлення і підготовки до можливих негативних впливів зовнішніх чинників на діяльність організації та надання інформаційної бази для стратегічного планування та прийняття обґрунтованих рішень [15, с. 41-45].

Завдяки проведенню галузевого аналізу комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради, можна проаналізувати вплив на нього зовнішнього середовища та зробити обґрунтовані стратегічні рішення щодо подальшого успішного функціонування на ринку культурно-освітньої, наукової та туристичної діяльності.

В таблиці 1.6 представлений аналіз факторів зовнішнього середовища (непрямого впливу) на комунальне підприємство «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради.

Таблиця 1.6 – Аналіз зовнішнього середовища комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

Групи факторів	Стан фактора в галузі	Вплив фактора в галузі	Тенденції змін	Характер впливу	Можлива реакція організації
Political: податкова політика	податкові пільги, які змінні	+	скорочення пільг, нові пільги для спонсорів	+	пошук нових фінансових джерел
Political: ступінь захисту інтелектуальної власності	залежать від правових норм та законів	+	покращення захисту інтелектуальної власності	+	адаптування стратегій до нових вимог
Political: законодавство музеїв та музейної справи	ведення музейної справи потребує покращення	+	стимулювання інвестицій у розвиток музейної справи	+	вивчення вимог закону, прийняття

Продовження табл. 1.6

Political: можливість розвитку військових дій в країні	серйозний вплив на всі сфери життя	-	вплив на напрямок подальших змін у країні	-	пошук шляхів розвитку враховуючи військові дії
Economic: рівень інфляції	впливає на вартість надання послуг	-	вплив на ціни квитків та рівень споживчої активності	-	пошук заходів щодо збереження фінансового стану
Economic: курси валют	впливають на всі види витрат	+	змінюються в залежності від економічної стабільності	+	оцінка змін курсу валют та прийняття відповідних заходів
Economic: ступінь глобалізації та відкритості економіки	рівень інтеграції країни в світову економічну систему	+	зростання та зменшення залежності від зовнішніх факторів	+	розвиток стратегій адаптації до нових умов, пошук нових інвестицій
Economic: розмір та умови оплати праці	мотивація персоналу, рівень роботи	+	зростання мінімальної заробітної плати, нові методи мотивації	+	зміна розміру оплати праці, нові програми мотивації
Social: рівень охорони здоров'я	доступ та якість медичних послуг	+	поліпшення доступності медичних послуг	+	регулярні медичні огляди та консультації
Social: ставлення до імпортованих товарів та послуг	настрої та погляди нації	-	зміни в уподобаннях та культурних трендах	-	розширення асортименту послуг
Social: вимоги до якості продукції та рівня сервісу	рівень задоволеності клієнтів	+	розвиток нових технологій та методів надання послуг	+	інвестиції у якість послуг
Social: еміграційні настрої населення	економічна стабільність, політичні ситуації	-	зміни в економічній та політичній ситуації країни	-	співпраця з діаспорою
Technological: рівень інновацій та технологій	нові сервіси для покращення роботи	+	розвиток нових технологій для поліпшення послуг	+	співпраця з партнерами

Продовження табл. 1.6

Technological: доступ до новітніх технологій	інвестиції у розвиток галузі та готовність до нового	+	розвиток інтернет-технологій, віртуальної реальності	+	інвестиція у розвиток
Technological: ступінь використання та впровадження технологій	адаптація до новітніх технологій	+	використання в інтерактивних технологій для покращення вражень	+	використання зворотнього зв'язку від клієнтів
Technological: здатність до налаштування програм	програмні рішення для автоматизації бізнес-процесів	+	зростання числа програмних продуктів, їхнє оновлення та розвиток	+	розробка програм, оновлення програмних продуктів

Джерело: створено автором згідно джерела [15]

Проведений аналіз засвідчує, що музей опинився в середовищі, де політичні рішення, відіграють важливу роль у діяльності музею. Економічні фактори, такі як курс валют та економічна стабільність, формують конкурентні переваги. Соціокультурні тенденції, зміни у смаках та попиті споживачів, потребують від установ постійного адаптивного реагування. Швидкі технологічні зміни можуть створити як нові можливості, так і загрози для музею. Успішне функціонування музею вимагає глибокого розуміння і ефективного управління всіма аспектами зовнішнього середовища, а також постійного моніторингу та готовності до змін.

Обидва аналізи доповнюють один одного, забезпечуючи комплексний підхід до стратегічного планування. SWOT-аналіз зосереджується на внутрішніх та зовнішніх аспектах, тоді як PEST допомагає краще зрозуміти зовнішнє середовища. Компонуючи вони дають змогу зрозуміти поточний стан музею, ідентифікувати головні фактори впливу та розробити стратегію розвитку.

РОЗДІЛ 2

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МУЗЕЇВ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОГО РЕГІОНУ

2.1. Рекомендації стосовно подальшої стратегії розвитку комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

Комунальне підприємство «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради відіграє важливу роль у збереженні та популяризації історичної спадщини міста. З моменту заснування є центром культурного життя, платформою для наукових досліджень та громадських ініціатив. У сучасних умовах, коли культурні установи стикаються з новими викликами та можливостями, розробка стратегії розвитку є надзвичайно актуальною.

Термін «стратегія» трактується як план дій, розроблений на короткостроковий чи довгостроковий періоди та спрямований на сприяння розвитку музею, досягнення його цілей та виконання місії.

Розробка стратегії розвитку «Музею історії Дніпра», враховує сучасні тенденції у сфері музейної справи, культурного менеджменту, туризму та потреб громади. Успішне застосування якої базується на глибокому аналізі поточного стану музею, його ресурсів та можливостей, а також на досвіді успішних музейних практик як в Україні, так і за її межами.

Успішна стратегія допомагає організації орієнтуватися в умовах невизначеності, використовувати свої сильні сторони, виявляти та реагувати на загрози, а також ефективно використовувати наявні ресурси. Основні завдання розробки стратегії включають аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища, встановлення чітких та досяжних цілей, формулювання плану дій і постійний моніторинг та коригування стратегічного курсу. Ці завдання є основою для створення конкурентних переваг і забезпечення довгострокового

успіху організації [16, с. 39-46]. На рисунку 2.1 зображені головні завдання музею при розробці стратегії розвитку.

Рисунок 2.1 – Завдання музею при розробці стратегії розвитку

Джерело: створено автором

Визначивши стратегічні завдання, аналізуються та визначаються стратегічні напрями розвитку музеїв, для того щоб в кінцевому результаті отримати успішну діяльність у довгостроковій перспективі. Стратегічне управління забезпечує подальший ефективний розвиток музею у межах реалізації стратегії та пов'язане із комплексом заходів, необхідних для ефективної роботи установи: плануванням, аналізом середовища, обліком ресурсів, контролем та регулюванням.

Процес стратегічного управління презентує взаємозв'язок невід'ємних компонентів при розробці стратегії розвитку та визначає основні етапи її втілення.

На рисунку 2.2 представлений процес стратегічного управління підприємством.

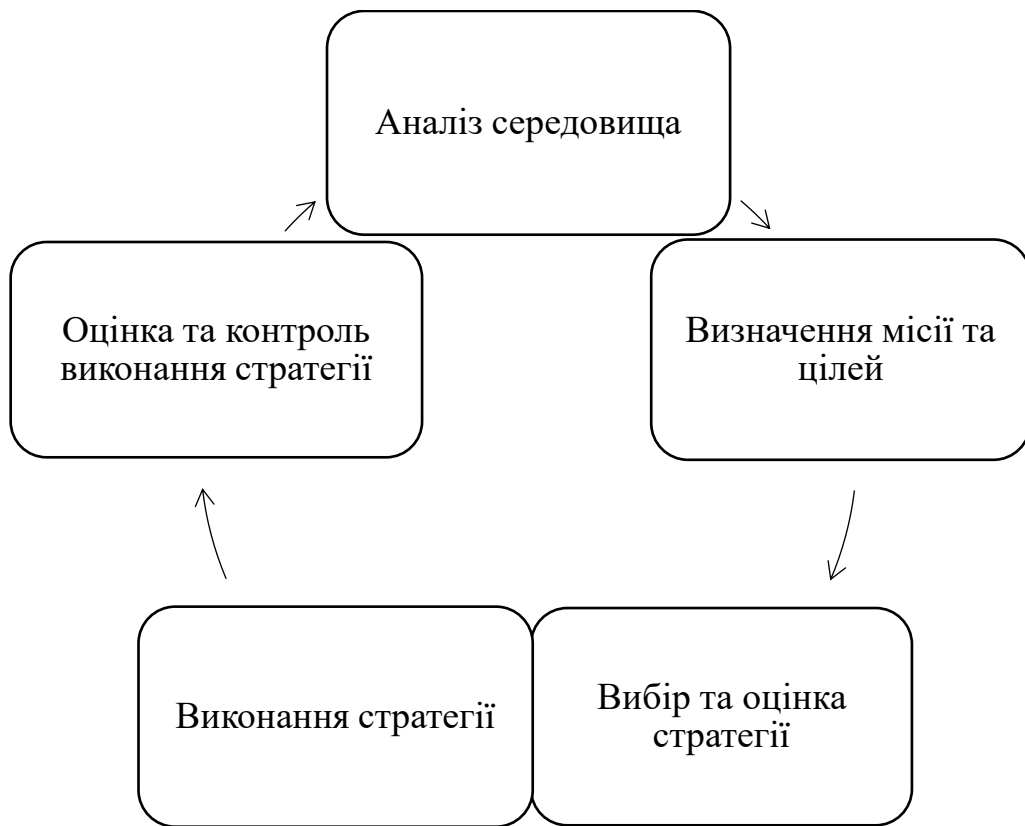

Рисунок 2.2 – Процес стратегічного управління

Джерело: складено автором на основі [25]

Для ефективної розробки стратегії рекомендовано провести наступні кроки:

1. Визначити місію та цілі підприємства: проаналізувати місію та цілі підприємства для виконання поставлених цілей та досягнення мети;
2. проаналізувати поточний стан музею: провести SWOT та PEST аналіз для виявлення переваг та недоліків установи, а також прорахунку можливостей та загроз;
3. визначити стратегічні цілі: продуманий план дій на короткостроковий (до 1 року), середньостроковий (1-3 років) та довгостроковий (від 3 років) терміни надасть змогу виявити періоди реалізація яких варіюватиметься від термінових до не термінових;

4. заходи для досягнення поставлених цілей: виявити заходи, які допомагають досягненню поставлених цілей;

5. детально ознайомитися з фінансовими, матеріальними, трудовими, технічними ресурсами: для розуміння власних можливостей та необхідності заручення підтримкою місцевої влади та партнерів;

6. оглянути процес досягнення цілей та корегування: постійний нагляд за роботою установи необхідний для зменшення ризиків.

Розробка ефективної стратегії допомагає музею реалізувати поставлені цілі та забезпечити інноваційний розвиток для того, щоб стати однією з найкращих музейних устав не тільки області, але й країні [21, с. 74-76].

Після розробки стратегії, складається програма розвитку музею, яка є важливим кроком для стійкого зростання та адаптації музею до сучасних умов. Програма розвитку має на меті визначення стратегічних пріоритетів музею, встановлення чітких цілей та розробки плану дій для їх досягнення.

У програмі розвитку розглянуті ключові аспекти зі збереження та реставрації колекцій, модернізація інфраструктури, впровадження новітніх технологій, розвиток освітніх програм та взаємодія з громадою. Цей документ є результатом ретельного аналізу поточного стану музею, його сильних та слабких сторін, а також зовнішніх чинників, що впливають на його діяльність. Вступ до програми розвитку музею покликаний підкреслити важливість стратегічного підходу до управління, забезпечити чітке розуміння цілей та методів їх досягнення, а також створити основу для подальшого зростання та успіху музею.

Програма розвитку комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради наведена нижче.

ПРОГРАМА РОЗВИТКУ

Комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

У Дніпровському районі на сьогоднішній день працює значна кількість музеїв, серед яких Музей історії Дніпра, історичний музей ім. Д. І. Яворницького, музей Вадима Сідюра, музей українського живопису тощо. Станом на 01.01.2024 року в музеї нараховувалося більше 3 000 експонатів, що належать до державної частини музейного фонду України. Впродовж останніх років спостерігається тенденція збільшення відвідувачів музею за рахунок туристів, молоді та школярів, які прагнуть дізнатися історію свого міста. Однак, поряд із досягненнями та здобутками у музейній справі існує низка недоліків, проблем, які гальмують розвиток музейної справи, перешкоджають повноцінному функціонуванню культурному підприємству, зокрема:

- через брак коштів музейні фонди не поповнюються шляхом закупівлі експонатів;
- незначна заробітна плата, яка не зацікавлює у роботі в музеї;
- музейні приміщення потребують капітальних вкладень для відкриття нових експозиційних зон.

II. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРОГРАМИ

Дана програма розрахована на короткострокову і довгострокову перспективу до 2028 року і спрямована на покращення умов роботи в музеї, поповнення матеріально-технічної бази, забезпечення умов для повноцінного функціонування, збереження та покращення музейного фонду України, науково-дослідної та видавничої діяльності музею. Музей історії Дніпра відіграє значну роль у культурно-просвітницькому житті не лише області, але і країни, будучи цікавою туристичною локацією. Зростаючий попит людей на ознайомлення зі своєю історією, створюють передумови для більшого дослідження історії міста та роблячи її туристичною принадою на основі музею. Стратегія розвитку музею передбачає поширення знань про історію міста Дніпро, залучення до музею широкого загалу відвідувачів, забезпечення повноцінного функціонування музею як наукового та культурно-просвітницького закладу, піднесення рівня його роботи відповідно до сучасних вимог.

Завдання програми:

I. В галузі науково-дослідної роботи:

- продовження вивчення історії міста з найдавніших часів до сьогодення, з метою участі у створенні відповідних монографій, публікацій, наукових статей, підручників історії міста, а також для поповнення експозиції музею;
- проведення науково-практичного семінару на тему «Дослідження історії лоцманів Дніпрових порогів»;
- раз на рік проводити музейну наукову конференцію з музеями міста до Міжнародного дня музеїв;
- брати участь у наукових конференціях, семінарах, тренінгах, стажуваннях обласного, регіонального, загальноукраїнського, міжнародного рівнів.

II. В галузі науково-фондової роботи:

- полагодити інформаційні панелі для ефективної роботи музею в експозиційній залі;
- поповнення фондів музею новими пам'ятками, джерелами з історії та культури міста (побутові речі, твори народного-прикладного мистецтва, зброя, меблі, посуд, одяг, книги, документи, фото, нумізматики, тощо);
- зберігати музейні колекції та проводити реставраційні роботи, яка передбачає наявність обладнання для реставраційної майстерні музею відповідним обладнанням та забезпечення необхідними витратними матеріалами;
- активізувати фондову і експозиційну роботу та залучити до цієї діяльності талановиту молодь, актив громади.

III. В галузі науково-експозиційної роботи:

- створити експозиційні зали «Промисловість», «Космос», «Історія міста в обличчях», «Відеозал»;
- створити виставкову залу в музеї;
- обладнати вуличний майданчик музею;

- продовжити презентацію власних музейних збірок з археології, етнографії, нумізматики, дорогоцінних металів, меблів, зброї, культових речей, книг, порцеляни, скла, різноманітних тканин тощо.

IV. В галузі науково-просвітницької діяльності:

- здійснювати рекламу музейного комплексу через соціальні мережі, офіційний сайт в мережі Інтернет, видання афіш тощо;

- щорічно поновлювати роботу гуртків з української вибійки, шоколадомистецтва, показу фільмів тощо;

- постійно вивчати попит населення, проводячи соціологічні дослідження;

- організувати та брати участь в щорічному святі «Ніч в музеї» з залученням акторів театру та екскурсоводів;

- вивчати і впроваджувати нові види й форми науково-просвітницької діяльності;

- забезпечувати постійне функціонування нового веб-сайту в Інтернеті.

V. Видавнича діяльність:

- випустити буклет «Історія міста – від Катеринослава до Дніпра» присвячений дню заснування міста;

- путівники по історичним локаціям міста Дніпро;

- створення оригінальних музейних сувенірів.

VI. В галузі охорони та господарчої роботи:

- здійснити перевірку охоронної та протипожежної сигналізації;

- провести капітальний ремонт приміщень музею.

VII. Залучення фінансів:

Крім бюджетного фінансування залучити кошти від:

- розробки нових додаткових послуг (розважальних, інформаційних, освітніх тощо);

- участі у конкурсних програмах і проектах щодо отримання грантів в різних міжнародних та загальноукраїнських культурологічних та освітніх благодійних фондах;

- фінансових внесків та допомоги меценатів та благодійників на конкретні програми та заходи, розроблені музеєм.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

Втілення стратегії сприятиме піднесенню культурного рівня населення України, розвитку культури, мистецтва, науки. Розширення експозиційних площ та забезпечення фондосховища обладнанням, що відповідає сучасним вимогам, сприятиме програмі охорони культурної спадщини та збереження державного музейного фонду України [23].

Розробка стратегії розвитку для «Музею історії Дніпра» є ключовим кроком для забезпечення стійкого розвитку та ефективного виконання місії збереження та популяризації історичної спадщини міста Дніпро. Стратегія чітко визначає пріоритетні напрямки діяльності, оптимально розподіляє ресурси, підвищує привабливість відвідувачів та партнерів, допомагає прийняти обґрунтовані рішення, спрямовані на досягнення довгострокових цілей. В результаті цього роль музею буде глобальнішою, та матиме статус визначного культурного закладу, який активно взаємодіє з громадою, залучає нових відвідувачів та партнерів, а також забезпечує стійкий розвиток у довгостроковій перспективі [22, с. 346-350].

2.2. Розробка культурно-просвітницького заходу на базі комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради

У наш час роль культури та освіти є однією з найважливіших складових успішного розвитку суспільства, де культурно-просвітницькі заходи відіграють одну з ключових ролей у підвищенні культурного рівня населення та поширенні знань з історії, культури, релігії, мистецтва тощо [26, с. 33-42].

Культурно-просвітницькі заходи спрямовані на:

- підвищення культурної освіти (отримання знань про культурну спадщину, мистецтво, історію та інші культурні аспекти);

- популяризацію культурних цінностей (показ відвідувачам культурних надбань та пропозиція долучення до їх просування);

- стимулювання інтелектуального розвитку (розвиток критичного мислення, аналітичних та творчих навичок завдяки інформаційному матеріалу);

- сприяння розвитку соціальних навичок (створення сприятливих умов для спілкування, обміну думками, ідеями, співпраці та взаємодії між учасниками різних галузей);

- виховання та формування цінностей (формування моральних, етичних та культурних цінностей, шляхом поглиблення знань культури та історії).

Кожен культурно-просвітницький захід, має певне призначення, при організації якого враховуються переваги та причини проведення. У таблиці 2.1 представлені основні переваги проведення культурно-просвітницького заходу в музеї.

Таблиця 2.1 – Переваги проведення заходу в музеї

Перевага	Пояснення
Ознайомлення з культурною спадщиною	Значна колекція культурних артефактів та їх показ допомагають відвідувачам ознайомитися з цінними об'єктами, їх походженням та значенням.
Організаційна база	Розпорядження великими приміщеннями, виставкові зали, інфраструктура, сприяє зручній організації та проведенню культурно-просвітницьких заходів.
Експертна підтримка	Фахівці надають якісну інформацію під час проведення заходів.
Стимулювання інтересу до культури	Участь відвідувачів у різноманітних інтерактивних заняттях стимулює інтерес та сприяє кращому засвоєнню інформації.
Створення сприятливого середовища	Мають сприятливу атмосферу, яка сприяє поглибленню знань, рефлексії та взаємодії, що робить їх ідеальним місцем для проведення культурно-просвітницьких заходів.

Джерело: створено автором

Комунальне підприємство «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради є важливим центром збереження та просування культурної спадщини міста. Розробка культурно-просвітницького заходу на його базі є досить актуальною ініціативою, спрямованої на вивчення історії міста.

Для комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради пропонується створення культурно-просвітницького заходу. Тематика заходу стосуватиметься козацьких часів та має назву: «Дніпро – нащадок козаків». Захід націлений відкрити для відвідувачів різноманітність козацької спадщини, історичну та культурну роль в житті міста Дніпро. Відвідувачі матимуть змогу дізнатися інформацію про життя козаків, їхні традиції, побут, військові звичаї, а також певні історичні події, що відбувалися в районі сучасного міста. Цільова аудиторія розрахована переважно на жителів міста, які цікавляться історією рідного краю. На рисунку 2.3 представлена цільова аудиторія культурно-просвітницького заходу «Дніпро – нащадок козаків».

Рисунок 2.3 – Цільова аудиторія культурно-просвітницького заходу «Дніпро – нащадок козаків»

Джерело: створено автором

Дата проведення заходу розрахована на 1 вересня 2024 року. Передбачена тривалість - 3 години. Кількість учасників - 30. Час: з 15:00 до 18:00.

Організація заходу складається з декількох частин: виставки «Елементи Січі на Дніпрі», лекції та презентації: «Видатні козаки отамани та визначні події Дніпра», майстер-класів з традиційних козацьких ремесел, театралізованої вистави та дитячої програми «Юні козаки Дніпра».

В таблиці 2.2 представлена технологічна карта культурно-просвітницького заходу «Дніпро-нащадок козаків».

Таблиця 2.2 – Технологічна карта культурно-просвітницького заходу

Ділянка проведення	Об'єкт показу	Тривалість показу	Характеристика програми
Виставкова зала музею	Виставка на тему: «Елементи Січі на Дніпрі»	30 хвилин	Проводиться у виставковій залі, з представленням ряду артефактів: зброї, одягу, побутових предметів, що відображають життя козаків. Представлені інформаційні стенди з історією козацької Січі та її ролі у становленні міста. Особлива увага приділяється історії Нової (Підпільненської) Січі, яка знаходилася поблизу сучасного міста Дніпро.
Експозиційна зала: «Архітектура»	Лекція від кандидатів історичних наук	1 година	Лекція та огляд презентації про видатних козацьких отаманів, які діяли на території Дніпра, їхні військові звичаї та історичні події, що відбувалися в регіоні.
Внутрішній дворик музею	Театралізована вистава	30 хвилин	Вистава з відтворенням ключових подій історії козацтва на території Дніпра, зокрема бої, збори та повсякденне життя Січі.
Експозиційна зала: «Архітектура»	Майстер-клас з гончарства	30 хвилин	Навчання основам ліпки та виготовлення сувенірів.
Всі експозиційні зали музею	Розважальна програма для дітей «Юні козаки Дніпра»	30 хвилин	Програма, з інтерактивними іграми та квестами, що допоможуть дізнатися більше про козацьку історію та побут.

Джерело: створено автором

Слоган для заходу необхідний, адже завдяки його влучності, здійснюється вплив на підсвідомість людини та приймається рішення щодо відвідування заходу. Слоган для культурно-просвітницького заходу «Дніпро – нащадок козаків», наступний: «Запрошуємо вас в подорож минулим, де величність славетного Дніпра, відіграє важливу роль у історії козацтва. Дніпро, як місто-нащадок козаків, запрошує вас на захід, присвячений вивченню славної козацької держави. Тому, приєднуйтеся до нас, щоб разом зануритися у світ величної історії нашого міста».

Наступним важливим етапом є встановлення ціни квитка на захід. Він відображає необхідність покриття всіх операційних витрат та забезпечення фінансової стабільності заходу.

Враховуючи можливість залучення широкої аудиторії, необхідно знайти баланс між доступністю ціни для відвідувачів та економічною ефективністю заходу. У таблиці 2.3 представлений розрахунок вартості квитка на культурно-просвітницький захід «Дніпро – нащадок козаків».

Таблиця 2.3 – Калькуляція вартості квитка культурно-просвітницького заходу «Дніпро – нащадок козаків»

№п/п	Найменування	Кількість відвідувачів	Сума, грн
1.	Кількість відвідувачів	30	
2.	Витрати на виробничу діяльність в т.ч.:		15 248
	заробітна плата працівників, які надають послуги		10 000
	витрати на оплату енергоносіїв		1 000
	витрати на послуги зв'язку та послуги охорони		2 000
	амортизаційні відрахування від експлуатації виготовлених експозицій		248
	інші витрати, пов'язані у установкою виставок, проведення екскурсій, рекламною продукцією, тощо		2 000

Джерело: розраховано автором

Вартість квитка на одного відвідувача розраховується як відношення кількості відвідувачів до загальних витрат на вартість квитка.

Таким чином, вартість квитка = $15248,00/30 = 508$ грн.

Згідно розрахунку середня вартість квитка для відвідування культурно-просвітницького заходу музею 508 грн., де

- вартість квитка для дорослих = 508 грн.,
- для дітей = 254 грн.

Підсумовуючи розрахунок вартості квитка на культурно-просвітницький захід, варто зазначити, що ціна визначена з урахуванням усіх необхідних складових витрат. Ретельний аналіз дозволив врахувати основні витрати, такі як оплата енергоносіїв, оплата праці організаторів і учасників, витрати на матеріали та обладнання, а також маркетингові та адміністративні витрати. Затверджена вартість квитка є обґрунтованою та конкурентоспроможною, сприятиме залученню максимальної кількості учасників і забезпеченню високого рівня задоволеності відвідувачів.

Захід «Дніпро – нащадок козаків», сприяє глибшому розумінню та поширенню знань про козацьку спадщину Дніпра, підвищує культурну обізнаність серед місцевих жителів та гостей міста. Відвідувачі занурюються в епоху козацтва, дізнаються про видатних козацьких особистостей та події, що вплинули на формування міста [27, с. 75-80].

Значення культурно-просвітницьких заходів є надзвичайно великим. Вони не тільки збагачують культурне життя суспільства, але й сприяють його стійкому розвитку, підвищенню рівня освіти та соціальної згуртованості. Підтримка та розвиток таких заходів є важливим завданням для держави, громадських організацій та місцевих спільнот.

Рекомендаційними елементами, які можуть бути використані при організації культурно-просвітницького заходу є: розробка тематичних виставок приурочених до певних подій; регулярне оновлення експозиції; проведення маркетингових заходів; активне ведення соціальних мереж; розробка освітніх програм; співпраця з культурними закладами; пошук грантів для розвитку музею; пошук партнерів у вигляді місцевих підприємств; удосконалення приміщень; розробка музейних сувенірів; розробка фінансового бізнес-плану; оцифрування експонатів музею; створення віртуальних турів; визначення основних джерел прибутку; тощо.

Впровадження рекомендацій допомагає стати сучасним, незвичайним, інноваційним та привабливим музеєм, який популяризуватиме спадщину міста Дніпро.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами виконання даної кваліфікаційної роботи було сформовано наступні висновки:

1. Сучасні музеї Дніпропетровського регіону активно впроваджують інноваційні технології для підвищення конкурентоспроможності та залучення аудиторії. При впровадженні роботи музеї мають ціль покращити національну свідомість щодо культурної приналежності. Через низьку відвідуваність музеї активно розробляють методи залучення місцевого населення та туристів завдяки використанню новітніх технологій. У сучасних умовах діяльності необхідно зберігати, реставрувати та поширювати інформацію про культурну спадщину, бути національно свідомими громадянами.

Сучасний розвиток музеїв показує, що відбувається поступовий перехід від застарілих моделей до нових. Це проявляється у впровадженні нових підходів до експозиційної роботи, цифрових технологіях, інтерактивних методах подання інформації, тощо, але для активного впровадження необхідна фінансова підтримка влади.

2. Об'єктом для дослідження інноваційної діяльності музеїв, було обрано комунальне підприємство «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради, він є одним з найінноваційніших музеїв Дніпропетровського регіону, кожна експозиційна зона якого пропонує унікальний підхід до вивчення історії міста.

3. Для діяльності підприємства необхідна чітка організаційна структура, завданням якої є підтримка зв'язку між усіма працівниками та створення злагодженої системи роботи. Завдяки чітко структурованій організації, музей ефективно функціонує, надає відвідувачам високоякісні послуги та виконує свою освітню місію.

4. Завдяки проведенню SWOT аналізу, виявлено головні чинники успіху та перешкоди, а також розроблена програма стратегії розвитку музею на чотири роки. Виходячи з розрахунків SWOT-аналізу найбільш сильною є

сторона – співпраця з Дніпровською міською радою, найбільшою слабкою – відсутність чітко розробленої стратегії.

Серед можливостей яка може бути перспективною є розширення програмних заходів. Найбільшою загрозою з якою може зіткнутися музей є військові дії в країні.

5. Для розробки якісної стратегії розвитку музею, були запропоновані наступні рекомендації: оновлення експозицій, маркетингові кампанії, активне ведення соціальних мереж, розробка освітніх програм, співпраця з іншими культурними закладами та партнерами, пошук грантів, удосконалення приміщень, створення музейних сувенірів, розробка бізнес-плану та інші.

6. Для бази комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради розроблено культурно-просвітницький захід: «Дніпро – нащадок козаків», який спрямований на ознайомлення відвідувачів з козацькою спадщиною міста та його роллю в історії України. Такий захід має на меті підвищення культурної освіти, популяризацію цінностей, стимулювання інтелектуального розвитку, розвиток соціальних навичок та виховання особистості.

7. Інноваційний розвиток музеїв у Дніпропетровському регіоні може бути ключовим для залучення нових аудиторій та підвищення інтересу громадськості до культурної спадщини.

Для розвитку музейної справи висунуті наступні пропозиції:

1. Створення інтерактивних експозицій: дозволить відвідувачам взаємодіяти з предметами виставки, досліджувати їх та отримувати додаткову інформацію;

2. Організація мультимедійних виставок: проведення виставок з використанням відеоінсталяцій, аудіогідів та інтерактивних мультимедійних елементів;

3. Партнерство з технологічними компаніями: впровадження новітніх технологій у роботу музеїв та створення інноваційних експозицій;

4. Інтерактивні розваги та події: організація інтерактивних розважальних подій для привертання нових відвідувачів та забезпечення незабутніх вражень;

5. Розробка мобільного додатку: розробка інтерактивні карти музею, аудіо- та відеогіди, а також можливість бронювання квитків і участі в заходах.

Впровадження цих інноваційних пропозицій сприятиме модернізації комунального підприємства «Музей історії Дніпра» Дніпровської міської ради, підвищенню його привабливості для різних категорій відвідувачів та забезпеченню його довгострокового розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bezuhla L., Koshkalda I., Perevozova I. Functioning of the tourism business in the context of sustainable development. Security management of the xxi century: national and geopolitical aspects : collective monograph, 2022. Prague, pp. 190-199
2. Bieloborodova M., Bessonova, S. Ensuring the organization’s social responsibility based on stakeholder management. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2023. № 1 (29). С. 60-69. [https://doi.org/10.58252/2078-1628-2023-1\(29\)-007](https://doi.org/10.58252/2078-1628-2023-1(29)-007)
3. eSputnic. SWOT-аналіз із прикладами. Веб-сайт. URL: <https://esputnik.com/>
4. Herasymenko T.V. (2022). TNCs in the world industry: new development trends. *International Scientific Journal Business-Engineering. Georgian Technical University*. 2022. №3. С.29–32.
5. IGOtoWORLD.com. Аерокосмічний музей, Дніпро. Веб-сайт. URL: <https://ua.igotoworld.com/>
6. NAMU. Національний художній музей України. Веб-сайт. URL: <https://namu.ua/>
7. Pylypenko H. M., Herasymenko T. V. (2022). Reasons and dynamics of reshoring in the European Union and USA. *Економічний вісник НГУ*. 2022. №4. С. 34-41.
8. UCoz. Програма розвитку комунальної установи Богуславського історико-краєзнавчого музею. Веб-сайт. URL: <https://boguslavkultura.at.ua/>
9. Victoria Museum. Веб-сайт. URL: <https://victoriamuseum.com.ua/>
10. WEDEX. SWOT-аналіз: що це таке та приклади використання. Веб-сайт. URL: <https://wedex.com.ua/>
11. Безугла, Л., Куваєва, Т., & Герасименко, Т. (2022). Проблеми та перспективи розвитку інклюзивного туризму в Україні та Європі. *Економіка та суспільство*, (43). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-3>

12. Безугла, Л.С. Формування та розвиток екотуристичної інфраструктури : монографія. Харків : Смуґаста типографія. 2020. 320 с
13. Безугла, Л.С., & Кошкалда, І.В. Процес управління та моделювання міжрегіонального попиту на екологічний туризм. Підходи до вирішення проблем фінансування, безпеки, економічного та інформаційного розвитку суб'єктів господарювання в умовах пандемії : колективна монографія / за ред. Л.М. Савчук, Л.М. Бандоріної. Дніпро : Пороги. С. 341-355
14. Безугла, Л.С., Белобородова, М.В. & Герасименко, Т.В. (2022) Формування інклюзивно-реабілітаційного туризму в Україні. *Інновації та технології в сфері послуг і харчування*. 2(6), С. 20-25. DOI: [https://doi.org/10.32782/2708-4949.2\(6\).2022.4](https://doi.org/10.32782/2708-4949.2(6).2022.4)
15. Берницька Дарія. Стратегічний аналіз зовнішнього середовища підприємства методом PEST/STEP аналізу. Навчальний посібник. Тернопіль: ЗУНУ. С. 41-45. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/>
16. Белобородова М., Юрчишина Л., Карпа Д. Природоорієнтований туризм як складова сталого розвитку туристичної галузі. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-75>
17. Белобородова М.В., Юрчишина Л.І. Сучасні бізнес-комунікації та міжнародний етикет в сфері обслуговування. *Інфраструктура ринку*. 2023. № 70. С. 135-139. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/70_2023/26.pdf
18. Белобородова М.В., Іващенко І.М. Шляхи екологізації туристичного транспортного забезпечення. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: Зб. наук. праць*. 2023. № 2 (83). С. 144-155. DOI 10.31375/2226-1915-2023-2-144-155
19. Бондарець О. В. Освітні моделі музею та специфіка освітньої діяльності на сучасному етапі. *Культурологія та історія культури*. С. 36-41. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/>

20. Борисенко Ю.С. Наявні проблеми та перспективи подальшого розвитку культурно-дозвілєвого напрямку роботи музеїв просто неба в Україні. *Культурологічний альманах КНУКІМ*. 2022. № 4. С. 172-177. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/>
21. Гайдай Ольга. Музеєзнавство. *Навчальний посібник ЧНУ*. 2021. С. 7-10. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/>
22. Горлач Поліна. Суспільне культура. Кількість відвідувачів у музеях збільшилась і майже досягла доковідного рівня — *The Art Newspaper*. Веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/>
23. Гудзь О. І. Стратегія розвитку підприємства: сутність та класифікація. *Економіка та суспільство НУ «ЛП»*. 2017. № 18. С. 346-350. URL: <https://economyandsociety.in.ua/>
24. Дегтярєва І. Б., Харченко М. О. Стратегія підприємства. *Навчальний посібник СумДУ*. С. 39-46. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/>
25. Дніпропетровщина туристична. Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д. І. Яворницького. Веб-сайт. URL: <http://tourism.dp.gov.ua/>
26. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.1995 р. Веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
27. Львівський історичний музей. Музей-Арсенал. Веб-сайт. URL: <https://www.lhm.lviv.ua/>
28. Маліношевська К. І. Розроблення стратегії розвитку підприємства. *Науковий вісник УжНУ*. 2022. С. 74-76. URL: <http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/>
29. Маньковська Руслана. Сучасні музейні комунікації та перспективи їх розвитку. *Краєзнавство*. № 3. Київ. С. 75-80. URL: <http://resource.history.org.ua/>
30. Музей живопису. Веб-сайт. URL: <https://museum-painting.dp.ua/>
31. Музей історії Дніпра. Веб-сайт. URL: <https://midnipro.museum/>

32. Нагірняк Андрій. Становлення музеології як науки: історіографія дослідження. *Historical and Cultural Studies НУ «ЛП»*. 2015. № 2 (1). С. 77-81.

URL: <https://science.lpnu.ua/>

33. Національний заповідник ХОРТИЦЯ. Запорозька Січ. Веб-сайт.

URL: <https://hortica.zp.ua/>

34. Нестеренко Катерина. Система стратегічного менеджменту: що це таке і навіщо потрібне компаніям. Веб-сайт. URL: <https://finacademy.net/ua>

35. Освіта. UA. Заповідники сучасної України. Їхній стан та значення. Веб-сайт. URL: <https://osvita.ua/>

36. Технічний музей ретро-автомобілів «Машина часу». Веб-сайт. URL: <http://mvr.org.ua/>

37. Харамбура Соломія. Одним із важливих кроків у модернізації музею є оцифрування експонатів. Фотографії старого Львова. Львів: НУ «ЛП», 2021.

Веб-сайт. URL: <https://lpnu.ua/>